

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 31. oktobra 1883.

Obseg: Naznanilo in razglas. — Presajanje starejih sadnih dreves. — „Stražica“. — Letno zborovanje društev: „Vdovsko učiteljsko društvo“, „Slovensko učiteljsko društvo“ in „Narodna šola“ v Ljubljani. — Kako moramo otroke vzgojevati in učiti, da postanejo odkritosrčni in resnični? — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Deželni zbor kranjski. — Zakon, s katerim se prenarejajo nekatera določila volilnega reda za deželni zbor vojvodine kranjske. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Naznanilo in razglas.

Novo šolsko leto na podkovski šoli ljubljanski se prične 1. dne januarija 1884. l.

S podukom v podkovstvu združen je tudi nauk o ogledovanji živine in mesá. Kdor želi biti sprejet v podkovsko šolo, mora se izkazati:

1. S spričevalom, da se je pri kakem kovaču za kovaškega pomočnika izučil;
2. z domovinskim listom;
3. s spričevalom svojega župnika ali župana, da je poštenega obnašanja; in
4. da zna brati in pisati slovensko.

Revni učenci zamorejo tudi dobiti štipendijo po 60, oziroma 50 forintov.

Prosilci za štipendije imajo predložiti:

1. ubožni list,
2. spričevalo poštenega obnašanja, in
3. potrdilo, da so uže dve leti kot kovaški pomočniki delali. Prošnje z dotičnimi spričevali imajo poslati vsaj do 15. decembra glavnemu odboru c. k. kmetijske družbe v Ljubljani.

Šola traja do konca junija 1884. leta. Kdor preskušnjo dobro prestopi, more po postavi od leta 1873. patent podkovskega mojstra dobiti, ker sedaj brez preskušnje nihče ne more postati kovaški mojster. Nauk v tej šoli je brezplačen, vsak učenec ima skrbeti le za to, da si za šolski čas oskrbi živž in stanovanje ter potrebne šolske knjige. Stanovanje dobijo učenci za majhno plačo v šolski hiši.

Učenci naj se oglasijo vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmirom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih bolezin, pa tudi premalo izurjenih ogledovalcev živine in mesá, toraj naj bi županstva svojo skrb obračala na to, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača in ogledovalca živine in mesa.

V Ljubljani 31. oktobra 1883.

Karol baron Wurzbach,
predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis,
začasni vodja.

Gospodarske stvari.**Presajanje starejih sadnih dreves.**

Vrednišvo „Novic“ prejelo je sledeča vprašanja:

1. Ali se smejo jabolčna in hruševa drevesa, katerih debla so pri tleh največ pet starih palcev v premeru debela, brez kake škode (da bi se namreč posušila) presaditi ali ne?
2. Kako se imajo obrezati veje in korenine?
3. Kedaj bi bil najboljši čas za to?

Na ta vprašanja prijavimo odgovore skušenega sadjerejca v sledečem; prosimo pa tudi še vse druge slovenske sadjerejce, naj blagovolijo nam doposlati v kratkih popisih svoje dotične skušnje, da jih objavimo na splošno korist!

Odgovor. Tudi jablane in hruške, katerih debla so ob zemlji 3, 4 in 5 starih palcev v premeru debela in niso še prestara, ter da niso preveč rodila, morejo se brez nevarnosti, da se usuše, drugam presaditi. Tako presajanje naj se v bolj kameniti, prodnati ali suhi zemlji izvrši vselej v jeseni, a v bolj mokri, vlažni in ilovnati zemlji pa ob pomladanskem času. V jeseni se tako drevje lahko prec presaja, ko je listje raz njega popolnem odpadlo, to je po krajnih in klimatičnih razmerah od začetka oktobra pa do konca novembra, sploh do časa, ko začne zemlja dobro zmrzovati. Pomladansko presajanje izvede se pa po krajnih in klimatičnih razmerah najbolje od druge polovice meseca svečana pa do konca meseca aprila. Le ob zimskem času naj se drevje v zmrzlo zemljo nikdar, nikjer in nikoli ne presaja. Potrebne jame za saditev sadnega drevja morajo se pa nekoliko tednov, vsaj kaka dva meseca pred sajenjem pravilno prirediti. Izredno dobro je, da se jame za jesenski presad uže pomladi, za pomladanski pa v jeseni izkopljejo. Kolikor večje je drevó, katero se hoče presaditi, toliko bolj obširna jama mora se za njegovo sajenje prirediti. Kedar se taka jama prireja, treba je izkopano zemljo pri izmetavanji drugo od druge ločiti; najpreje posname se rušina raz dotični prostor, ter se na posebni kupček z zeleno stranjo navzdol obrnjeno sklada. Potem se podružna zemlja z zadostno dolgo lopato dobro preštija, ali pa z dobro motiko do 3 decimetre na globoko prekoplje in potem z lopato na posebni kupček zmeče; ta zemlja imenuje

se zemlja prve vrste ali dobra, redilna in rodovitna zemlja. Na to naj se zopet iz nova dalje tako globoko koplje, da se slednjič napravi jama od $\frac{2}{3}$ do 1 metra globoka. Ta sedaj pridobljena prst imenuje se zemlja druge vrste, katera naj se zopet na posebni kupček zmeče, ker ni še kemično razkrojena. To velja o dobrih, enakomernih in globokih tléh; ako so pa tla plitva, kamenita in peščena, morajo jame za nasad takih velikih dreves biti od 1 do $1\frac{1}{3}$ metra globoke, na obseg v premeru pa $1\frac{2}{3}$ do nad 2 metra zasegati, ter se kamenje odstraniti in od drugod z drugo dobro zemljo nadomestiti. Sploh: kolikor je boljša, enakomernjša in globokejša zemlja, toliko manjša, a kolikor slabjša, plitvejša, kamenita in peščena so tla, toliko globokejša in na okrog obsežnejša jama mora se za nasad preskrbeti, ter mesto próda in kamenja od drugod dobra prst dovoziti.

Tako drevo naj se za presad varno izkoplje ter naj se skrbno na to pazi, da se korenine ne razsečejo, razcepijo, odrgnejo, ranijo ali celó ne odkrehnejo, za kar je treba zeló paznega in opreznega postopanja. Obrežejo se pa potem korenine tako-le: vse po strani in navskriž rasteče korenine naj se tako in toliko prikrajšajo, da postane vsaka korenina prosta in se preko druge ne drgne. Daljše in glavne stranske korenine, ako so zdrave, naj se le nekoliko skrajšajo; one pa, katere so poškodovane ali bolne, naj se prikrajšajo do popolno zdravega lesa. Popolno bolne, suhe ali trohljive korenine naj se popolnem in gladko pri izrastku odstranijo. Rez naj se izvrši gladko in od spodaj gori v nekoliko poševni meri, prilično gledé premera tako-le /, nikdar pa ne od zgoraj navzdol, ali v taki-le \ meri. Nježne pivne koreninice ali sesalke, dokler so sveže, ali če se drevo iz zemlje v zemljo hitro presadi, naj se ne odstranjujejo; le suhe in mrtve naj se izmed njih odpravijo.

Isto tako naj se tudi v vrhu ali drevesnem vencu (kroni) vse nepotrebne veje, vejice in drugi taki deli tikoma ob vejnim prstanu v premeru gladko odrežejo in odstranijo, kar se pa nikdar ne sme naravnost tikoma ob deblu doli izvršiti, ker bi na ta način prizadete rane še enkrat večje postale in bi se le nerade obtekle in zarastle. Listni strži, kar je potrebnih, naj se neobrezani pusté, a enoletni poganjki (mladike) na končnih vejah naj se le do popolno razvitih popkov in dobro vtrjenega lesa prikrajšajo, ne pa celi odrežejo, kakor bila je to (popolno odstranjenje teh) dolgo časa sem stara in slaba navada. Tako drevó, ko je iz zemlje izkopano, na koreninah in v vrhu pravilno obrezano, naj se zopet, kolikor možno kmalu nazaj v zemljo posadi, da korenine bolj sveže ostanejo.

Pred sajenjem tako pripravljenega drevesa naj se ob sredi v jami zabije v zemljo zadosta močen, trden in ravni kol, kateri naj se preje, kolikor ga ima v zemljo in dobri čevelj nad zemljo priti, dobro spali in osmodi, da je tako bolj trpežen. Ko je bil kol zabit, naj se jama do primerne višočine s zemljo zasuje, na to se za nasad prirejeno drevo postavi ter se pod korenine ona zemlja prve vrste podklada in okolo korenin dobro nasuje, tako, da so vse korenine s zemljo na vse strani in popolnem obdane. Dalje od korenin se razmeče in razloži v jamo raztolčena in zrahljana ruševina (prvi kup, ki se je pri kopanju jame naredil). Sedaj se porabi najprej še ona prst prve vrste, ako ni še vsa v jami, se nekoliko okolo drevesa z nogami potlači in na to se zasuje vsa jama z prstjo druge vrste, kar navadno okolo drevesa napravi nekoliko vzvišano površje, katero mora se tako prirediti, da od vseh strani proti deblu skledi podobno vdrto visi. Drevo naj se potem

pravilno h kolu priveže; kol pa ne sme biti tako visok, da bi med veje vrha segal, nego še za dober decimeter krajši, kakor je deblo drevesa.

Tudi naj se drevo tako prirejeno, kot je bilo povedano, za spoznanje globokeje posadi, kakor je preje na svojem mestu rastlo.

„Stražica“

je srednje-visoka gora nad vasjo Trnovo na Notranjskem. Na vrhuncu gore moralo je v svojem času neko poslopje stati, katero je bilo z zidom obdano, to priča sled razrušenega zida.

Ta gora je po nekaterih krajih zeló, po drugih zopet manj strma. Njena tla so skalnata, deloma peščena. Deževne plohe so zbog vedne paše skoro vso prst odnesle in samo kamenje je ostalo, z eno besedo, gora „Stražica“ je v pravem pomenu besede pusti Kras. Njeno površje meri z grabnom vred okoli 60 oralov.

Pred 10 leti posrečilo se je bivšemu spretnemu županu, Valenčiču iz Trnovega, sosede prepričati, da bi bilo dobro, „Stražico“ pogozditi, in kmalu potem se je s pomočjo vlade pričelo prekorično delo. Nekateri ondotni posestniki oziroma ovčarji so sicer obetali, da bodo vsa drevesa, katera zrastejo na „Stražici“, pojedli, vendar se je pričeto delo pod vodstvom gosp. Valenčiča veselo nadaljevalo.

Do leta 1880. sadili so na skalnatih tleh „Stražice“ večinoma črne borovce. Zaradi suše v letih 1877. in 1878. je sicer veliko drevja poginilo, vendar ga je na prostoru okoli 12 oralov tako gosto ostalo, da sta se lansko leto uže dva volka tam skrivala in danes najdeš 5—6“ debele in 2° dolge borovce. Od leta 1880. do leta 1883. zasadili so pod vodstvom gosp. c. kr. deželnega gozdnega nadzornika skoro $\frac{3}{4}$ sveta cele gore s črnimi bori. Od 100 vsajenih borovcev prijelo se jih je 60. Spomladi prihodnjega leta zasajena bode cela gora z drevjem in v 10 letih videl boš na peščeni gori lep gozd.

Ne želimo dotičnim drevojedcem še 10 let živeti, ker ne bi mogli toliko drevja prebaviti. Kakor smo rekli, dobé se v Trnovem nekateri ovčarji, kateri iz lahko umljivih vzrokov ugovarjajo pogozdovanju Krasa. Ako se pa pomisli, da imajo Trnovci še drugih pašnikov ali Krasa nad 700 oralov, bodo zasajeni prostor lahko pogrešali, tembolj, ker je bil deloma tako opustošen, da se na prostoru 10 oralov še par ovac ni preživelo.

Drugi zopet pravijo: „Kdor delavce za pogozdovanje plačuje, onega bode svet, torej, ker država plačuje, si ona prilastuje naš svet.“ Take in enake govornice so jako nespametne in nemožate. Državi ni potreba svetá, od katerega ljudje davek plačujejo, si prilastovati ali tukaj — krasti. — Saj imate gospoda okrajnega glavarja, v katerega stavite polno zaupanje, posvetujte se ž njim in ne poslušajte ondotnih kričačev, kateri vam le slabo želé. Ko bode v „Stražici“ les za posekati, se ve, da se ne bode privolilo, da bi ga kar en dan posekali in tla zopet opustošili, ampak vsakemu opravičenemu se bode les izkazoval, to se pravi, gozd polagoma in pravilno vžival.

Konečno obračamo se na našo vpljivno duhovščino, učitelje in vse izobražene domoljube, naj ne zamudé nobene prilike, ljudstvo podučevati, da ne bode samo sebe sramotilo!